

VERSLAG

over de werkzaamheden van de Commissie in 1976

Mijnheer de Minister,

De Koninklijke Commissie voor Toponymie en Dialectologie heeft in 1976 twee algemene en vier afdelingsvergaderingen op 26 januari en 31 mei in de lokalen van de Universitaire Stichting gehouden.

Op 25 oktober 1976 heeft de Commissie de vijftigste verjaring gevierd van haar stichting tijdens een plechtige zitting in de Félicien-Cattier-zaal van de Universitaire Stichting. Deze plechtigheid werd door een groot aantal persoonlijkheden bijgewoond, die de Ministeries, Academiën, Universiteiten, Commissies en andere geleerde genootschappen van het land vertegenwoordigden. Een gedetailleerd verslag en tevens de tekst van de toespraken verschenen in Deel L (1976) van onze *Handelingen*, blz. 31-85.

Lezing gehouden op de algemene vergadering van 31 mei 1976 :

M. GYSSELING : *Het dorp in de vroegere middeleeuwen.*

In de malbergse glossen van de *Lex Salica* duidt *haim* zowel een enkele boerderij als een dorp aan. De eerste betekenis is de oudste.

Met *villa* wordt zowel een alleenstaande boerderij als een dorp bedoeld.

Het woord *alh* betekent in de *Lex Salica* een grafkapel, maar vooral een boerderij.

Een *thorp* is misschien oorspronkelijk een secundaire nederzetting; de eerste betekenis is wellicht „omheining”, zodat het woord te scheiden is van Frans *troupe*; vroegmiddellatijn *troppus* betekent „kudde paarden”, denkelijk etymologisch verwant met lat. *turbo*, *turba*, *turma*.

Een *sali* was het hoofdgebouw van een belangrijk domein en bestond in hoofdzaak uit een ruime zaal; de betekensevolutie „zomerhut voor herders” is niet duidelijk.

De woorden *hortus* resp. *cohortem* (waaruit *curtem*), *gard* en *tun* duiden allereerst een omheining, vervolgens een omheinde ruimte en tenslotte een boerderij, een nederzetting aan.

Een *hof* was eerst een heuvel, dus een heuvel waarop een boerderij stond, en is tenslotte het equivalent geworden van *curte*.

(De lezing wordt *in extenso* gepubliceerd in de *Handelingen* van het *Congres van de Belgische Federatie der Kringen voor Oudheidkunde en Geschiedenis*, Hoesi, 1976.)

Lezingen gehouden in de Vlaamse afdeling :

J. MOORS : *Gebruik van het koppelteken in straatnamen*

Het gebruik van het koppelteken is niet drastisch geregeld in de *Woordenlijst der Nederlandse taal*.

Volgens punt 8 kan het inderdaad geschreven worden „in enigszins ongewone ... formaties; voorts in het algemeen ter verduidelijking van de bouw van het woord of ter voorkoming van misleidende of zonderlinge spellingbeelden”.

De spreker onderzoekt daarom de praktijk in Nederland en België en vindt een paar verschillen en enkele specifiek Belgische moeilijkheden. De voorschriften van de *Woordenlijst* worden bovendien niet altijd nageleefd.

J. GOOSSENS : *Stromingen in de geschiedenis van de Nederlandse dialectologie*

In de geschiedenis van de Nederlandse dialectologie zijn drie fazen te onderscheiden : 1° de neogrammatische ; 2° de expansiologische ; 3° de structurele en inter-linguïstische.

Aan de eerste gaat een voorwetenschappelijke studie van de dialecten vooraf, die ongeveer een eeuw heeft geduurd. De neo-

grammatische faze begint in de jaren tachtig van de vorige eeuw. Ze bereikt haar hoogtepunt in „De Noordnederlandse tongvallen” van J. te Winkel (1899-1901). De laatste dialectgrammatica's van neogrammatistische inspiratie werden in de jaren vijftig van deze eeuw geschreven.

De expansiologische faze, die in wezen taalgeografisch is, begint na de Eerste Wereldoorlog. Haar hoogtepunt is het boek van G. G. Kloeke „De Hollandsche Expansie” (1927). Expansiologische principes worden ook nu nog ter verklaring van dialectkaartbeelden gebruikt.

De eerste inter-linguïstische verklaringen van dialect-geografische constellaties werden in het Nederlandse taalgebied kort voor de Tweede Wereldoorlog geschreven; na die oorlog ontstond een verbinding van dit verklaringsprincipe met structurele taalbeschouwingen.

Om te beoordelen of de beïnvloeding van de dialectologie door de transformationeel-generatieve taalbeschrijving en/of de opvattingen van de sociolinguïstiek een vierde faze heeft ingeluid, ontbreekt tot nog toe het historische perspectief.

Lezingen gehouden in de Waalse afdeling :

J HERBILLON : *Normalisation des noms des communes supprimées par le fusionnement.*

J. LECHANTEUR : *Remarques sur le suffixe féminin -erèsse.*

De samenstelling van de Commissie is als volgt gewijzigd : De heer J. L. PAUWELS, die erelid werd, wordt als werkend lid opgevolgd door de heer J. MOORS (K.B. van 16 april 1976). Ter vervanging van de heer J. MOORS wordt de heer R. WILLEMYSN docent aan de Vrije Universiteit Brussel, tot briefwisselend lid verkozen; deze benoeming wordt door M.B. van 25 maart 1976 goedgekeurd. Door Koninklijk Besluit van 22 januari 1976 wordt het door de heer Albert BAGUETTE ingediende ontslag als briefwisselend lid van de Commissie aanvaard en hem het erelidmaatschap van deze functie verleend. De heer J. LEENEN,

werkend lid op 29 januari 1938, is op 29 juli 1976 overleden. Zijn loopbaan werd in deel L (1976) herdacht.

Publikaties van de Commissie : Deel XLIX (1975) van de *Handelingen* is in februari 1976 verschenen. Het bevat, buiten het gewone administratieve gedeelte, vier belangrijke bijdragen : *Hoodflijnen in de evolutie van het Nederlandse vocalensysteem* door M. GYSSELING ; *Toponymes hesbignons (T- à Va-)* door J. HERBILLON ; *Bibliographie toponymique des communes de Wallonie jusqu'en 1975* door R. TOUSSAINT en J. GERMAIN, en *Essai de description de la morphologie verbale du parler de Spontin* door L. VAN DE KERCHOVE.

Deel L (1976) van de *Handelingen* is in voorbereiding en zal hoogstwaarschijnlijk in december 1977 verschijnen.

Een belangrijke studie van Reine MANTOU, *Le vocabulaire des actes originaux rédigés en français dans la partie flamingante du comté de Flandre (1250-1350)*, die tot publicatie bestemd was als nr. 16 in de reeksen *Werken* en *Mémoires*, zal in de volgende *Handelingen* opgenomen worden naar gelang van de mogelijkheden : de door het Ministerie toegestane toelagen zijn inderdaad ontoereikend geworden om aan een zelfstandige publicatie te mogen denken.

De uitgaven van de Commissie werden regelmatig uitgedeeld aan alle instellingen, tijdschriften en personen met wie wij *ruilbetrekkingen* onderhouden. Honderdvijftig exemplaren van de *Handelingen* werden de wetenschappelijke centra van de Belgische universiteiten ter beschikking gesteld voor vorsers en studenten die bijzonder belang stellen in dialectologische en naamkundige studies. Een aanvraag van de *Station scientifique des Hautes Fagnes* (Rijksuniversiteit te Luik) strekkende tot verkrijging van delen XLII tot XLIX (1968-1969-1970-1971-1972-1973-

1974-1975) van de *Handelingen* van de Commissie wordt gunstig geadviseerd. Hetzelfde geldt voor de volgende delen naarmate ze zullen verschijnen.

Op haar vergadering van 26 januari 1976 werd een Canadese delegatie samengesteld uit de heren Dorion en Poirier (Commission des noms géographiques du Québec) en de heer Beaudoin (Conseiller culturel de la Délégation générale du Québec) door de Waalse afdeling ontvangen. Onze Canadese collega's hebben o.a. geïnformeerd naar de werkwijze van de Belgische Commissie en naar de problemen die tot haar gesteld worden.

Inzake *straatnaamgeving en straatnaamverandering* werd de Commissie in 1976 geraadpleegd door 193 gemeenten, waarvan de namen hierna volgen : Aat, Achet, Alleur, Andenne, Angleur, Ans, Antoing, Bachte-Maria-Laarne, Baelen, Bambrugge, Bassevelde, Beernem, Beerse, Bergen, Beselare, Bevel, Blankenberge, Borgworm, Borsbeek, Bredene, Brugge, Brussel, Carnières, Châtelet, Châtillon, Chaudfontaine, Chênée, Clabecq, Corbais, Corroy-le-Château, Cour-sur-Heure, Courcelles, Coutisse, Couture-Saint-Germain, Dalhem, Deinze, De Panne, Dinant, Doornik, Eksel, Elsene, Elversele, Emblem, Essen, Etterbeek, Eupen, Evere, Eynatten, Farciennes, Flawinne, Fleurus, Florenville, Fosses-la-Ville, Gierle, Goutroux, Gozée, Grammene, Grimbergen, Grimminge, Grivegnée, Grobbendonk, Groot-Bijgaarden, Haasdonk, Haasrode, Hamme-Mille, Hasselt, Havinnes, Herent, Herseaux, Hoeilaart, Horion-Hozémont, Jabbeke, Jambes, Jemappes, Jupille-sur-Meuse, Kallo, Kapelle-op-den-Bos, Kettens, Knokke-Heist, Koekelare, Komen, Kontich, Kuurne, Leffinge, Lettelingen, Leuven, Leuze, Lier, Lichtervelde, Limal, Limelette, Linter, Lokeren, Lot, Lotenhulle, Lovendegem, Lovenjoel, Maldegem, Marbaix-la-Tour, Marcinelle, Meerhout, Meigem, Meix-le-Tige, Melle, Moerzeke, Mon-

tegnée, Mozet, Munsterbilzen, Natoye, Neeroeteren, Nossegem, Ooigem, Oostende, Oostkamp, Oosthalle, Ophain-Bois-Seigneur-Isaac, Orsmaal, Ottignies, Oudenaarde, Oudergem, Overijse, Piéton, Polleur, Pont-à-Celles, Poperinge, Raeren, Ramillies-Offus, Rollegem, Ronse, Rosières, Rotheux-Rimièrre, Ruiselede, Saint-Léger, Saint-Nicolas, Sart-lez-Spa, Schepdaal, 's-Gravenbrakel, Sijsele, Sinaai, Sint-Agatha-Berchem, Sint-Amands, Sint-Denijs, Sint-Genesius-Rode, Sint-Joost-ten-Node, Sint-Martens-Bodegem, Sint-Niklaas, Sint-Pauwels, Sint-Pieters-Leeuw, Sint-Pieters-Woluwe, Spa, Stavelot, Steendorp, Stekene, Suarlée, Tamines, Teuven, Thon-Samson, Tielrode, Tielt, Tilleur, Tubeke, Turnhout, Ukkel, Vergnies, Verviers, Villers-devant-Orval, Vilvoorde, Vinkt, Virton, Vlijtingen, Vlimmeren, Wambeek, Wanfercée-Baulet, Waregem, Warremme, Waterloo, Watermaal-Bosvoorde, Weelde, Welle, Wespelaar, Wetteren, Wevelgem, Wezet, Wieze, Wingene, Wommelgem, Wontergem, Wuustwezel, Zaventem, Zelzate, Zemst, Zichem, Zoutleeuw, Yvoir.

In een brief van 25 mei 1976 heeft de heer Costard, directeur bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken, de Commissie verzocht niet alleen voor de inheemse straatnamen in het nederlandstalig gewest, het franstalig gewest en het duitstalig gewest te zorgen, maar ook haar aandacht te vestigen op de vertalingen van de inheemse benamingen in een andere landstaal als het om de Brusselsese randgemeenten en de andere gemeenten met taal-faciliteiten gaat.

In de loop van het jaar 1976 bleef de Commissie haar medewerking verlenen aan de Heer Minister van Binnenlandse Zaken, die haar om advies verzocht had betreffende de namen die dienen gegeven te worden aan de nieuwe, door fusie ontstane gemeenten. In verschillende gevallen (b.v. Laakdal, Basse-Sambre, Neupré en talrijke andere)

werd met de op- en aanmerkingen van de Commissie geen rekening gehouden. Andere dan zuiver wetenschappelijke factoren bleken soms de uiteindelijke beslissing te beïnvloeden en een verantwoorde keuze onmogelijk te maken.

De Commissie heeft de *taalkundige revisie van de geografische namen van de stafkaarten*, die door het Nationaal Geografisch Instituut uitgegeven worden, voortgezet. Voor de Vlaamse afdeling heeft het Instituut voor Naamkunde te Leuven, onder leiding van de heer K. ROELANDTS, 713 toponiemen onderzocht, die in de dossiers van de volgende 120 Brabantse, Westvlaamse en Oostvlaamse gemeenten voorkomen : Aaigem, Anzegem, Aspelare, Bavikhove, Beselare, Beveren, Bissegem, Boezinge, Borsbeke, Dadizele, Deerlijk, Denderhoutem, Denderleeuw, Denderwindeke, Desselgem, Dikkebus, Dranouter, Elverdinge, Erembodegem, Galmaarden, Geluwe, Geraardsbergen, Gooik, Gullegem, Haaltert, Harelbeke, Hekelgem, Herzele, Heule, Huise, Hulste, Iddergem, Ieper, Ingelmunster, Izegem, Kaster, Kimmel, Kerksken, Kester, Kortrijk, Kruishoutem, Kuurne, Langemark, Lauwe, Ledegem, Lendelede, Liedekerke, Lieferinge, Loker, Meerbeke, Menen, Mere, Mesen, Moerbeke, Moorsele, Moorslede, Mullem, Neigem, Nieuwenhove, Nieuwkerke, Ninove, Oekene, Oetingen, Ooigem, Ooike, Oostvleteren, Otegem, Oudenaarde, Passendale, Poperinge, Proven, Rekkem, Reningelst, Ressegem, Roesbrugge-Haringe, Rollegem-Kapelle, Roosdaal, Rumbekke, Sint-Antelinks, Sint-Eloois-Vijve, Sint-Eloois-Winkel, Sint-Lievens-Esse, Smeerebbe-Vloerzegem, Steenhuize-Wijnhuize, Tollembeek, Viane, Vichte, Vlamertinge, Vollezele, Voorde, Wannegem-Lede, Waregem, Watou, Welle, Wervik, Westouter, Westvleteren Wevelgem, Wielsbeke, Wijtschate, Wortegem-Petegem, Woubrechtgem, Zandbergen, Zillebeke, Zonnebeke, Zulte, Zwevegem.

De Waalse afdeling, onder leiding van de heer J. HERBILLON, heeft 291 toponiemen onderzocht, die in de dossiers van 33 gemeenten voorkomen : Amonines, Barvaux, Bas-Warneton, Beausaint, Beffe, Bomal, Comines, Dochamps, Durbuy, Erezée, Grandhan, Grandmenil, Hamp-teau, Harre, Heyd, Hodister, Hotton, Izier, La Roche-en-Ardenne, Marcourt, Marenne, Mormont, Odeigne, Ploegsteert, Rendeux, Roy, Samrée, Soy, Tohogne, Villers-Sainte-Gertrude, Warneton, Wéris.

Met verschuldigde hoogachting,

Luik en Leuven, 31 januari 1977.

De Secretaris,
A. BOILEAU.

De Voorzitter,
K. ROELANDTS.